
нереальна ідея, 6% не сортують сміття і не хочуть цього робити, 2% осіб сортують скло і 1% сортує папір.

Література:

1. Гаврилов О. Як ефективно управляти відходами - Вінниця:ТОВ «Віндрук», 2018. — 132с.
2. Джонсон Беа. Дім — нуль відходів; пер.з англ. Тетяна Євлоєва. — Київ: РІДНА МОВА, 2019. - 320 с. - (« ЕКО Book »)
3. Тимочко Т. Екологічний вісник: Науково — популярний щомісячний екологічний журнал Всеукраїнської екологічної Ліги / Т. Тимочко (ред.). - К., 2009. — 6 с.
4. Електронний ресурс/ Режим доступу: <http://nowaste.com.ua/rekomendatsiyi-po-sortuvannyu-smitty>

Третяк М., студент

Науковий керівник: к.г.н., Новицька С.Р.

**ПСИХОЛОГО-ЕСТЕТИЧНА ОЦІНКА ЛАНДШАФТІВ
НПП «КРЕМЕНЕЦЬКІ ГОРИ»**

У мальовничості ландшафтів Кременецьких гір може пересвідчитися кожен, хто вирішив завітати до Парку. Краєвид, що формується завдяки гірській місцевості з вкритими лісами і виступаючими на поверхню скелястими відкладами, та високим різноманіттям архітектурних споруд міста Кременець має високу естетичну цінність, що викликає у відвідувача велику кількість вражень та позитивних емоцій і виступає одним із вагомих чинників рекреаційної привабливості заповідного об'єкту.

Ландшафт Національного природного парку «Кременецькі гори», через своє вагоме місце у природо- заповідному фонді Поділля, потребує аналізу привабливості ландшафтів. Дана стаття має на меті здійснення пейзажно-естетичної оцінки, яка проводиться за допомогою шкали відомих науковців Г.О. Мотошина та Л.М. Вдонюка (табл. 1) яка сформована у 2012 році для оцінки пізнавальної цінності території [4].

Таблиця 1

Шкала оцінки пейзажно-естетичної цінності ландшафтів
за Г.О. Мотошин та Л.М. Вдонюк (2012р.) [4]

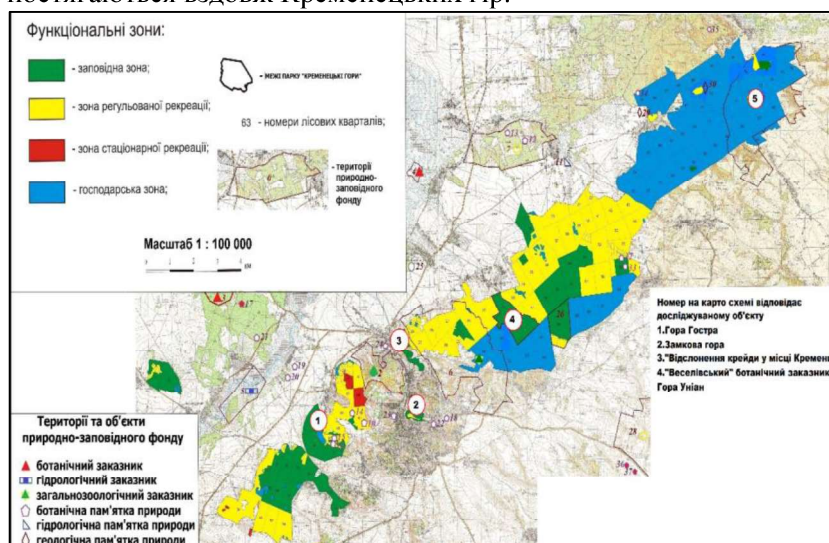
№ з/п	Оціночні показники естетичної привабливості ландшафтів	Бал	
1	Контрастність ландшафтів – різноманітність структурно різнорідних комплексів (СРК)	Весь пейзажний вид складається з 1-2 СРК	1
		В пейзажі наявні від 2 до 4 СРК при перевазі 1-2	2
		Пейзаж включає більше 4 СРК с переважанням 3-4	3
		Однакова питома вага площ більше 5 СРК	2
		Світло-сірий, коричневий	1
		Голубий, зелений	2
		Голубий, зелений с контрастними кольорами - жовтим, білим, червоним тощо	3
2	Глибина перспективи	Фронтальна	1
		Об'ємна	2
		Глибинно-просторова	3
3	Наявність водних об'єктів в ландшафтній структурі, їх якість і кількість	Відсутні	0
		Озера (чисті/забруднені)	1/- 1
		Річки (чисті/забруднені)	1/- 1
4	Лісистість, %	0	0
		1-15	1
		16-30	2
		30-60	3
		61-85	2
		більше 85	1
5	Ступінь антропогенної трансформації природних ландшафтів	Умовно незмінний ландшафт	3
		Істинно культурний ландшафт	2
		Мало змінений ландшафт	1
		Порушений ландшафт	-3
6	Наявність в	Відсутні	0

	ландшафтах символічних об'єктів	Присутні	1
--	---------------------------------	----------	---

Для аналізу пейзажно-естетичної цінності ландшафтів нами було обрано п'ять найбільш мальовничих та атракційних точок Парку («Гора Гостра», «Замкова гора», «Відслонення крейди у місці Кременець», «Веселівський» ботанічний заказник, «Гора Уніас») (рис. 1), де ми проводили дослідження парку за вище згаданими критеріями.

Кожна з досліджуваних ділянок є важливою складовою парку, з даних точок відкривається чудовий вид на межі Парку по всій його протяжності. Ключові ділянки, які ми досліджували, характеризують різноманітність територій Парку.

Об'єкти характеризуються багатоструктурністю, тобто складаються із декількох різних природних комплексів. За даними різносторонніми об'єктами ми спробували оцінити пейзажну привабливість ландшафтів. Для оцінки ми обрали 5 ділянок, які постають вздовж Кременецьких гір.

Рис. 1. Розміщення оглядових точок дослідження пейзажно-естетичної цінності ландшафтів НПП «Кременецька гори»

Контрастність ландшафтів найбільш виражена на вершині Замкової і Гострої гори та в межах ботанічного заказника «Веселівський».

Зокрема, «Замкова гора» є геологічною пам'яткою природи, має статус історико-археологічної пам'ятки, з трьох боків обмежена глибокими ярами, а зі сходу прилягає до центральної частини м. Кременець і піднімається над ним у вигляді вулканічного конуса. Гора складена палеогенними і неогенними відкладами, в основі яких – біла писальна крейда. Цей об'єкт був обраний, як оглядова точка на місто Кременець, як зона, котра піддана антропогенному навантаженню [1].

Висока контрастність також виражена у межах гори Гостра, що є геологічною пам'яткою природи місцевого значення, має не тільки естетичну, а й велику природоохоронну і науково-пізнавальну цінність.

Вибрані ділянки характеризуються високою кольоровою гамою. У всіх ландшафтах спостерігається прояв світло -зелених та темно -зелених кольорів з поєднанням теплих кольорів -жовтого та помаранчевих. Така кольорова гама має позитивну дію на відпочивальника, оскільки зелений нейтралізує дію інших кольорів; допомагає розсіювати негативні емоції, це безсумнівно природний колір, який заспокоює і розслабляє, має меланхолійний темперамент. Зелений має властивість зцілювати, він також нормалізує високий артеріальний тиск

Усі ділянки мають високий рівень глибинно-просторової композиції. Це добре проявляється на Замковій горі, з якої відкривається чудовий вид на місто Кременець з його старовинною архітектурою, та на доволі велику територію самого Парку. Також, відзначається гора Гостра та «Веселівський» ботанічний заказник з яких, відповідно, відкривається вигляд на село Рудки та Веселівку. Геологічну пам'ятку «Відслонення крейди в місці Кременець» поєднує в собі дві композиції - це лісові масиви та вихід на поверхню порід крейди.

Досліджувані об'єкти, окрім Гори Уніас. не включають у себе гідрологічних об'єктів, що могло б стати ще однією причиною цих місць, оскільки ландшафти які формуються на стику двох природних зон, мають більшу атракційне значення. Гора Уніас

також не вирізняється наявністю великого гідрологічного об'єкту, на території гори тече природне гірське джерело, що витікає з-під залишків земляних валів і кам'яних веж у центральній частині гори, з її західної сторони [2]. З позиції гідрології, об'єкти вибрані дещо невдало, але це не заважає їм мати свої унікальні природні комплекси, які цікаві для туристів.

Антропогенна трансформація на вибраних ділянках майже не спостерігається, всі об'єкти мають наблизений відсоток до незмінних ландшафтів, або мало змінні, хоча багато ділянок другої оглядової точки «Замкова гора» у зв'язку з великою інтенсивністю туристичних потоків зазнає негативного впливу з боку відвідувачів, але цей вплив не змінює структурних компонентів ландшафту[5].

Місця де ми оцінювали територію на предмет пейзажно-естетичної цінності цікаві тим, що практично у всіх наявні атракційні об'єкти. Для прикладу, ботанічний заказник «Веселівський» вирізняється високими флористичними показниками та нозологічною цінністю ділянок дубово-грабово-ясеневих лісів віком 85-105 років. «Замкова гора» має статус історико-археологічної пам'ятки, де на вершині гори знаходяться руїни фортеці IX-XVII ст., що є справжньою меккою для сучасного туриста і є однією з основних історичних принад Парку. «Гора Уніас» цікава як об'єкт археологічної цінності, тут знаходяться рештки давнього міста волинян, а перші відомості про нього є в публікаціях другої половини XIX ст. «Гора Гостра» та «Відслонення крейди в Кременці» мають велике геологічне значення для цього регіону. Для г. Гостра - наявність красивих ущелин та мальовничих скель із велетенським брилою вапнякової породи, що знаходиться на вершині гори.

Підрахувавши кількість балів, яку отримує кожна вибрана місцевість і, відповідно, визначити ранг цінності об'єкта. Аналіз даних, які ми отримали зведені у таблиці 2.

Здійснивши оцінку п'яти оглядових точок за психолого-естетичним типом, можна зробити висновок, що чотири з п'яти точок оцінюються як високо цінні ландшафти («Гора Гостра», «Замкова гора», «Веселівський» ботанічний заказник, та «Гора Уніас»), один об'єкт «Відслонення крейди в Кременці»

представляє собою пейзаж середньої цінності, що є також гарним показником. Це говорить нам про те, що територія НПП «Кременецькі гори» має високу сприятливість ландшафтних комплексів для рекреації. Обмежуючим фактором для розвитку стаціонарної рекреації є горбогірний характер місцевості, що ускладнює інженерно-технічне освоєння території, також слід згадати відсутність в межах парку великих водойм для розвитку водних видів відпочинку.

Таблиця 2

Загальна рангова цінність досліджуваних об'єктів

№ на карті	Назва об'єкта	Кількість балів	Ранг цінності місцевості
1.	«Гора Гостра»	16	Високо цінні пейзажі
2.	«Замкова гора»	14	Високо цінні пейзажі
3.	«Відслонення крейди в Кременці»	9	Пейзажі середньої цінності
4.	«Веселівський» бот.зак.	16	Високо цінні пейзажі
5.	«Гора Уніас»	15	Високо цінні пейзажі

Аналіз оціночних результатів таблиці № 3 показав, що територія НПП «Кременецькі гори» має відносно високу сприятливість ландшафтних комплексів для рекреації.

Отже НПП «Кременецькі гори» є унікальним місцем для відпочинку, де кожен бажаючий знайде своє місце для культурної рекреації, що здивує своєю пейзажною красою і задовільнить будь які примхи відвідувачів в естетичному плані.

Література:

1. До оцінки видів рекреаційної діяльності та потенціалу Національного природного парку «Кременецькі гори» / П. Л. Царик // Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Сер.: Географія. - 2013. - № 2. - С. 132-140.
2. Національний природний парк «Кременецькі гори»: сучасний стан та перспективи збереження, відтворення, використання природничих комплексів та історико-культурних традицій [текст]: моногр. / [М.О. Што-грин, О.М. Байрак, Л.П. Царик, В.А. Онищенко, О.І. Бондар, М.В. Бого-маз, В.В. Лукіша, Л.Л. Онук, П.Л. Царик, А.О. Штогун, О.Л. Тимошенко, Л.О. Липка, І.Я. Довганюк]. Київ: ТВО «ВТО Типографія від А до Я», 2017. 296 с

-
3. Новицька С.Р. Природні рекреаційні ресурси: географічні аспекти оцінки і аналізу (на матеріалах Тернопільської області) / С.Р.Новицька. Автореферат дис. на здобуття науково ступеня кандидата географічних наук, Спеціальність 11.00.11 конструктивна географія і раціональне використання природних ресурсів. – Львів: 2012. – 20 с.
  4. Природокористування: навчальний посібник. / [Царик Л.П, Каплун І.Г., Барна І.М., Лісова Н.О., Стецько Н.П. Чеболда І.Ю., та ін.] – Тернопіль: редакційно-видавничий відділ ТНПУ, 2015 – 398 с.
  5. Царик П. Оцінка рекреаційної придатності ландшафтів Національного природного парку «Кременецькі гори» / П. Царик // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Географія. - 2017. - № 1. - С. 118-124.

Яночко О., студентка

Науковий керівник: к.г.н., доцент Стецько Н.П.

ВПЛИВ ЛІНІЙНО-ДОРОЖНІХ АНТРОПОГЕННИХ ЛАНДШАФТІВ НА ПРИРОДНІ ЕКОСИСТЕМИ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Процеси трансформації навколишнього середовища, на глобальному та локальному рівнях, змушують науковців активізувати дослідження природо-територіальних комплексів. Природні ландшафти найбільш масштабно зазнають антропогенного впливу та відчутно змінюються. Перетворені та змінені людською діяльністю є лінійно-дорожні антропогенні ландшафти.

Лінійно-дорожні антропогенні ландшафти забезпечують транспортні перевезення, зв'язок територій, сприяють розвитку регіону. Потужна інфраструктура лінійно-дорожніх ландшафтів потребує наукового підходу до її раціонального формування та експлуатації. Особливе значення надається дослідженню території на предмет екологічної безпеки і побудови лінійно-дорожніх антропогенних ландшафтів. Автомобільні дороги, залізниці, трубопроводи і рух на них порушують екологічні процеси, часто забруднюють довкілля.

Дорога - інженерна споруда, прокладена на місцевості, порушує природні ландшафти, змінює режим стоку поверхневих